

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for.	20 kr.
" pol leta . . .	3 " . . .	10 "
" četert leta . . .	1 " . . .	70 "
Po pošti:		
Za celo leto . . .	7 for.	50 kr.
" pol leta . . .	3 " . . .	80 "
" četert leta . . .	2 " . . .	"

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versko se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 62.

V Celovcu v sredo 16. avgusta 1865.

Tečaj I.

Belcredi in njegova okrožnica.

III.

Deržavni minister Belcredi govori tudi o svobodnem tisku. On pravi: „Vsak uradnik naj prosto javno mnenje, kakor se po tisku glasi, in kolikor se na ljubezen do resnice opira, kakor veliko vredno blago spoštuje; osebna občutljivost naj se na strani pusti, in le tedaj, če se po merzli in mirni presoji na kakej reči kaj kazni vrednega najde, naj se sodnijska oblastnija na pomoč kliče, da se postavi popolnoma zadosti.“ To so jasne pa zlata vredne besede:

Odzvonilo je preganjariji svobodnega tiska!

Slavni mož angleškega naroda Sheridan je rekel: „Rajši nobenega zbora (parlamenta) kakor nobene tiskarne svobode; rajši pogrešam odgovornost ministrov, osebno in hišno svobodo (Habeas — Corpus — akte), dovoljenje davkov, kakor pa tiskarno svobodo; zakaj, če imam tiskarno svobodo, lahko si pridobim vse te imenovane pravice.“ Poprejšnji minister Šmerling je tako rad gledal na Angleško in tolikokrat terdil, da vživa Avstrija skorej vse ravno tiste pravice in svobode, ktere ima svobodna Anglija.

Pa kje je bila odgovornost naših ministrov; — kakšna je bila pravica dovoljevati davke; — kakšna je bila naša osebna in hišna svoboda? Stalo je vse to lepo na papirju in morebiti tudi v ministrovem programu, — govorilo se je o teh lepih in važnih pravicah tu in tam; — pa v resnici so bile vse te besede in obljube le gole sladke sanjarije, naj bi bil Šmerling še večkrat povdarjal in terdil, da Avstrijanci uživajo vse te pravice in svobode, kterih se veselé Angleži. Če pa kak vrednik tega ni

hotel verjeti in je v svojem časniku dokazoval, da temu ni taka, da Šmerlingova svoboda ni veliko vredna, da meri Šmerlingova sistema Avstrijo pogubiti, gorje mu nevernemu Tomažu! Oskerbel si je svobodni Šmerling prav ostro tiskarno postavo. Kmalo so takemu rogoviležu — vredniku obesili černo pravdo na vrat in ga posadili nekam, naj si svojo vročo kerv ohladi in svojo prederznost obžaluje. Kar Avstrija obstoji, ni bilo toliko tiskarnih pravn in ni bilo toliko vrednikov obsojenih in kaznovanih ali na denarjih ali na svobodi, kakor za časov, ko je kraljeval g. Šmerling, kterega so nemški liberalci razglaševali in oslavljali za pravega očeta vse ustavne svobode in vsega napredka. Sešteli so leta, na kolikor so bili vsi razni vredniki v ječo ali zapor obsojeni v teh žalostnih in nesrečnih štirih letih, in našteli so jih več kot 50 let: Vredniki petdeset let v ječi, Šmerling pa štiri leta na ministrovem sedežu! Zgodovina je in bo sodila Šmerlingovo svobodo!!

Hvala Bogu, da je tej čudnej svobodi konec in konec od takega moža, kterega so znani liberalci razglaševali in černili kot nasprotnika vsake svobode: To je živa žerjavica na glavo svojih nasprotnikov.

Že v svojej okrožnici Belcredi o tiskarneji svobodi tako govori, da se precej vidi, da poslušaj in spoštuje javno mnenje. Dalje pa najdemo v okrožnici očitno izrečeno, da znanprej ne bode toliko tiskarnih pravn, da je konec preganjariji svobodnega tiska. Belcredi zaukazuje, naj se vsa osebna občutljivost na strani pusti, vse mirno in pravično preišče in le v sili sodnijska oblast na pomoč pokliče.

S to prelepo besedo se pa strinja to, kar je Belcredi pri nastopu svojega mesta tudi

v djanju storil. Poročil je svitlemu cesarju, naj pomilovanje oglasi tistim, kteri so bili zavoljo tiskarnih pregreškov po stari postavi kaznovani. In marsikomu so se železna vrata odperla, — marsikomu je težko železje z rok padlo, — marsikomu je bil vernjen denar, ki ga je moral plačati za kaznen, in marsikdo, ki je bil zapadel političnej smerti, vstal je vesel k novemu političnemu življenju. Že samo to, kar je Belcredi dosedaj storil, zasluži, da se njegovo ime z zlatimi pismenkami zapiše v zgodovinske bukve našega ustavnega razvoja. Pričakujemo pa še to, da bode zdanjji deržavni minister, ki je visoko, povzdignil federalistično bandero, o pravej priložnosti priporočal svitlemu cesarju, naj pomiluje še tudi vse tiste vrednike, ki so zavoljo političnih zadev za časov Šmerlingovih kakej kazni zapadli; zakaj nedosledno in preterdo je, da bi vredniki federalističnih časnikov še dalje terpelj in sicer terpelj še zdaj, ko se je sama vlada poprijela ravno tistih pravn. Dalje še pričakujemo od sedanjega deržavnega ministra, da bode zavergši staro drakonsko tiskarno postavo skorej si oskerbel kako novo, ktera je primerjena omiki in svobodi avstrijskih narodov. Potem bode slava donela grofu Belcredi-ju od enega konca do drugega cele avstrijske deržave.

Od vrednikov se pa nadjamo, da bodo novega deržavnega ministra pri njegovem težavnem in preimenitnem delu krepko podpirali. Najboljša in ljubša podpora pa mu bode ta, ako se resnice zvesto derže, vse napake odkritoserčno na dan spravljajo, da grajajo, kar je graje — pa hvalijo, kar je hvale vredno, da se pa vselej in povsod mirne in spodobne besede poslužujejo. Tako bodo ministri in vredniki delali z zedinje-

Besednik.

Gornje-savinjska dolina.

Popisal Žavski.

Precej na gornji strani gostoljubnega krčmarja „Zadnek-a“ zasukneš se, dragi popotnik, z velike ceste na desno proti severu, ter prideš po cesti vranskega okroga mimo Brasloveč v Letušu čez most zopet na levo pobježje Savinje. Ta cesta je bila do sedaj tako ozka, da se po nekterih soteskah voz vozu zogniti zamogel ni; posebno v temni noči ali pa v zametih se po omenjeni cesti voziti, bilo je zelo nevarno. To napako zazapazivši je vrli c. k. okrajni predstojnik na Vranskem, g. Ribič, mož resnega značaja, sklenil, to ozko in zapuščeno poštno cesto razširiti ter popolnoma popraviti. Kmalo je bila cesta dobro pregledana, in po očitni dražbi prevzela sta letošnjo spomlad to delo gg. Zadnek na Groblju in Lipold v Mozirju; delo gre urno od rok in predenj bo zima, bode razširjena cesta tudi že nasuta. Se ve, da morajo tudi mostovi in vodotoki širji biti, kar ne bo malo denarja stalo, posebno ker se večidel iz obsekanega kamenja zidajo.

Ker bo pa ta cesta, ki pelje v Gornjigrad, samo le do meje vransko-gornjegraškega

okroga (do Soteske) za tri sežne razširjena, torej bodo želje ljudem le na pol izpolnjene; zaupljivo pa pričakujemo od c. k. okr. predstojnika v Gornjemgradu, da bode pri tem delu pogumnega soseda svojega posnemal, ter poštno cesto v svojem okrogu, namreč od Soteske do Gornjigrada, ravno tako razširiti in popraviti dal, zakaj kar je bilo g. Ribiču, naj bo tudi g. Debelaku mogoče.

Ne zameri mi, dragi čitatelj „Besednika“, da sem te kakor potnika v gornje-savinjsko dolino s to cesto dolgočasil, saj sem se le za-te poganjal, ker so potnikom ljubše ravne, prostorne in gladke ceste in pota nego ovin-kaste, ozke in razruvane, da imajo rajši močne, kakor pa raztergane mostove in bervi, da rajši stopajo po varnih, kakor nevarnih stezah in naposled, da tudi lože potujejo v dobrih, kakor v odslabih cest, potov in stez preščipljenih čizmah; — vsega tega sem se v svoji osebi dosti prepričal, kedar sem po težavni poti krvave žulje na petah z iglo prebadal, čizme pa kakor „armer reisender“ čevljarju krpati dajati moral.

Od Letušja proti Mozirju naprej je cesta za Savinjo vedno tesnejša, tako, da, ko čez pičelo pol ure v Sotesko prideš, prašaj se: Kam pa zdaj? — Ali čuda! komej storiš še kakih deset korakov, že se ti odpre prijazna mozirska dolinica, kteri je prav za prav „Srednje-savinjska dolina“ ime. Zdaj zagledaš pred sebo nektere vasi, dosti apnenih peči, žag in mlinov ob Savinji; dalje me

cesto in strugo čisto novo v gotičkem slogu prav vkusno sezidano podružnico mozirske sv. Miklavža na Libiji. Podobo imenovanega patrona zale cerkvice je izrezal sloviti Hans Gasser v Beču; veliki oltar pa je naredil ter še dva stranska izdeluje A. Cesar v Mozirju, zvonik pa še stari stoji ter čaka boljših časov. Če bi, dragi čitatelj, kedaj tukaj hodil, poglej to hišo božjo, zakaj dopadla ti bode gotovo; njen ključ se dobi v nasprotni hišici pri „Mežnarju“. Še četrtinko ure, in zdaj si v čednem trgu, Mozirje imenovanem; gredé vidiš na desno prijazno mozirsko podžupo Matere Božje na Rožniku med vinogradi in gaji, na levo pa nazareško podružnico sv. Vrbana na Dobrolah.

Mozirje je snažen, prostoren trg z mnogo novimi hišami, zlasti pa strehami, zakaj v tem kraju je v zadnjih letih strašen ogenj hudó razsajal; ni čuda tedaj, da Mozircani, Braslovčani in Zalčani znajo ogenj tako praktično gasiti, da je kaj. V sredi trga stoji pod košato lipo, na kteri še od lanske „Besede“ modro-belo-rudeča zastava vihra, kapelica z železno ograjo, na gornji strani v senci pa „štepih“, kterega bistročvrsta voda trdnega potnika okrepčuje, kar je prav národno! Konec trga nekaj više pa stoji prenovljena farna cerkev sv. Jurja, ki se po trgu ozira. Omeniti mi je, da so posebno podobe velikega oltarja kaj lepe in svedočijo, da jih je izurjen mojster izrezal,

nimi močmi na srečo in slavo Avstriji in odzvonilo je peganjariji svebečnega tiska.

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele n'že-avstrijske.

Iz Dunaja. Δ▽ (Majláth in realna unija trojedine kraljevine z Ogersko; — Belcredi in deželne skupine; — dr. Hyrtl.) Vsa Avstrija željno čaka, skorej viditi in zvedeti, kaj in kako bode novo ministerstvo počelo. Pa pisal sem Vam že poslednjič, da svet malo kaj zve. Nekaj sem pa vendar zvedel in dozdeva se mi dosti zanimivo, da Vam naznanim. Ogerskemu dvorskemu kancelarju Majláthu menda hervaški kancelar Mažuranič in vojaški minister Frank ne delata prav po volji. Majláth tišči na to, da bi se hervaški zbor oglasil za realno unijo ali celo združenje trojedine kraljevine z Ogersko. V ta namen je tirjal od ministra Franka, naj vojaškim poslancem, ki so iz vojaške meje izvoljeni za hervaški zbor, zaukaže, naj glasujejo za realno unijo. Pa niti Frank niti Mažuranič nista volje delati v tem smislu. Zatorej Majláth že išče novega vojaškega ministra, ki bi bil za združenje trojedine kraljevine z Ogersko in ta mož, kterege si je izbral, je general Melczer v Pragi. Da pa iz te moke ne bode kruha, bodo gotovo naši narodjaci v Zagrebu skerbili, katerih geslo je: Ljubezen in prijateljstvo z našimi sosedi, pa madjarskega jarma nikoli več! Narodni stranki pojde njih misel gotovo srečno izpod rok, — ali pa bojo dosegli tudi drugi Slavjani, česar želijo, tega ne upam se terditi in obljubiti. Vsi slavjanski rodoljubi si želijo, naj bi se napravile deželne skupine, zmed katerih vsaka bi imela dvorskega svojega kancelarja. Grof Belcredi pa menda ni prijatelj te misli in ni volje, jih osnovati; pa nekaj drugega misli, kar bi bilo lep začetek in česar bi bil vsak Slavjan za zdaj slobodno vesel. Belcredi menda misli, vsaki narodnosti dovoliti njene pravice in v ta namen naj dobi vsaka narodnost svojega ministra brez portfelja, se ve da tista, ktera se za-nj oglasi in potegne. To bode pa spet težava v deželnih zborih dobiti večino glasov za to misel, ako ravno vsakdo lahko sprevidi, kako koristno bi to bilo za vsako narodnost. To pa se samo od sebe razume, da nam Slovencem to nikakor nič ne pomaga, da pride za slovenskega ministra brez portfelja kateri si koli gospod, tim-

več naj se poišče tak mož, ki se je skazal pravega prijatelja naroda slovenskega in tudi vživa njegovo zaupanje in ljubezen. In amo jih že dosti in pozna jih celi narod. — Dr. Hyrtl-na nemški liberalni časniki hudo izdelujejo; on jim je preveč kristjan in premalo razsaja zoper cerkev in vero; tudi od velike Nemčije premalo sanja in govori. Vlada ga pa misli izvoliti mesto rajnega Baumgartner-ja za predsednika dunajske akademije znanosti in umetnosti. Tudi se dr. Hyrtl v časnikih kratko pa moško zagovarja. Nekteri pa celo govoré, da postane minister šolstva, kar pa ni lahko verjeti, ako se misli vlada oktoberske diplome deržati.

Prévzvišeni vladika djakovaški Strossmayer je že delj časa tukaj v Beču in se dosti pogovarjajo Slavjani o njem, zakaj on je dika, pa tudi prvi narodnjak hervaški. Kakor sem slišal, misli je žl. Majláth na vsaki način grofa Pejakoviča imeti za hervaškega kancelarja, pa vladika Strossmayer mu je to iz glave izbil in tako se jim za sedaj ni bati tega madjarona. Veliko se je vladika tudi s svetovavci v hervaški kancelariji pogovarjal, manj pa s kancelarjem samim, s katerim se menda nista porazumila, ako ravno sta hitro prvi dan neki dve cele uri govorila. Tudi pri svitlem cesarju je bil, vladika v posebni audijenciji. Tudi velika župana Kukuljevič in Vukotinovič sta zdaj tukaj v Beču, kakor se sliši, zavoljo deželnega zbora, kterege bodo neki zopet preložili in sicer na neodmenjen čas. (So ga že, kakor novine naznanjajo. Vredn.)

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. (Knjiga za slov. županě. — Vročina.) Čas je prišel, da bojo naši župani jeli po slovenski uradovati. Kar je Belcredi razposlal svojo okrožnico, mora vsak urad po Slovenskem tudi slovenske vloge sprejemati. Pa terda bode hodila pri vsej dobri volji marsikteremu županu; kajti v dozdanjih šolah se je vse učilo le po nemško in kdor malo bolje zna slovenski brati in pisati, naučil se je sam od sebe. Živa potreba je torej, da bolj izmikani in učeni rodoljubi našim županom pod ramo segajo. Ravno smo preišljevali, kako in kaj bi bilo o tej zadevi storiti, — kar smo brali v „Novicah“ te le besede: „Največo zaslugo bi si pridobil v političnem uradovanji in srenjskih in policijskih zadevah praktično izurjen mož, kateri bi spisal bukve o srenjskih zadevah in o srenjskem uradovanji, in sicer z ozirom na srenjske postave vseh slovenskih dežel in bi tem

bukvam pridjal vse potrebne formulare. Ta knjiga bi morala od konca do kraja praktična in prav lahko razumljiva, po domače pisana biti, ker le po tem bi se priljubila našim ljudem in bi mogla potrebam vstreči.“ Te besede so gotove vsakemu rodoljubi iz serca vrezane in le ena občna želja je, naj se tudi izpolni! Po naših mislih bi se imela Gršakova „Čitalnica“ tega dela precej pri tej priči poprijeti, timveč ker je županijsko uradovanje v svojem II. zvezku ravno že prav lepo in praktično pričela. Od te „Čitalnice“ pa že delj časa ničesa ne slišimo, čakati pa vendar ne moremo; naj se torej naše slavne „Novice“, ki so med župani in med prostimi kmeti najbolj razširjene, ali v daljših sestavkih v svojem listu ali v kakaj malej, knjigi podobni prilogi te imenitne naloge lotijo. Najbolje bi bila zares posebna „Novicam“ pridjana doklada; ob novem letu bi gotovo vsak naročnik rad doplačal, kar je ta doklada stroškov napravila, zraven bi se pa ta knjižica tudi po knjigarjih lahko razprodajala. — Ako pa „Novice“ tega storiti niso volje, poprosi pa „Slovenec“ vse k temu delu pripravne pravdnike, notarje, uradnike, duhovnike ali kdor se koli tega dela poprijeti hoče, vse poprosi „Slovenec“, naj se mu naznanijo in naj se po tem ž njimi pogovori in pogodi, kdaj in kako se bode ta knjiga najložeje na svitlo spravila. V ta namen naznanjamo ta le oklic: Subscriptions - Einladung auf das Werkchen: „Anleitung für die Gemeinde-Vertretungen in Steiermark zur Handhabung der Gemeinde - Ordnung vom 2. Mai 1864, von Paierhuber, Landtags-Abgeordneter und Landes-Ausschuss.“ Ta knjižica pride meseca septembra pri „Leykams - Erben in Graz“ na svitlo, bode le 1 fl. veljala in donesla tudi vse potrebne formulare. Kdor misli ravno tako knjižico za Slovence napraviti, najde v tej nemškej veliko blaga in podpore. Prosimo, da se „Čitalnica“ in „Novice“ ali pa kdo drugi skorej brez odloga oglasi, da se bode „Slovenec“ vedel po tem ravnati. — Vročina je spet precej huda. Za otavo in druge jesenske pridelke, razun turšice, se slabo kaže.

Iz Bekštajna. (Slovenščina in Bernca.) Od Pekiča prideš proti zahodu v pičli poli uri v farno vas Bernco. Tu te bodo ljuče, če nosiš suknjo, le po nemško nagovarjali. Nočejo slišati od slovenskih šol, slovenskih bukev itd. Tako zelo so zaslepljeni, da sami sebe — psujejo. Zakaj, kdor gerdi slovenski jezik, gerdi tudi tiste, ki ga govoré, gerdi in zaničuje Slovence;

in pa, da je krasna leca iz pisanega marmeljna umetno sestavljena.

Mozirčani, kakor Gornjesavinjčani sploh tržujejo z lesom, ki ga n. pr. hlode, deske, late i. t. d. v splavih, plitvah ali goncah (flosih) po Savinji, od Zidanega mosta po Savi, od Beligrada pa po Donavi vozijo, in našim sobratoin prodajajo; pač malo je možakov in fantov v srednje- in gornje-savinjski dolini, ki ne bi vedeli povedati, kakšen je Zagreb, Sisek, Mitrovice, Beligrad i. t. d. in ki bi ne divanili ali vsaj razumeli hervaški in serbski in ki ne bi bili že Turkov in Turkinj videli ter vpijanljivega turčana pušili. Po zimi imajo Mozirčani tudi dosti posla; iz visokih planin in závodov spravljajo les k svojim žagam, kar ni lahko; ako jim čas pripušča, hodijo tudi na lov a ne zastonj. Iz mozirskih planin, ki se kakih 30 minut za trgov proti severu-zapadu ponosno v nebo vzdigujejo, kakor Golt in Bela peč, prinesejo vrli ti lovci vsako leto mnogo poljskih in planinskih (belih) zajcev, ropnih lesic in jazbecev, divjih petelinov, srn, včasi pa še tudi kako divjo kožo; po polju streljajo jerebice, prepelice, brinjevke, divje golobe; ob Savinji čaplje, divje race in gosi, kljunjače i. t. d., lové žlahtne ribe, kakor so postrv, soláč, lipan in ščuka. Raki so v Mozirju in sploh v gornje-savinjski dolini proti Zolcpahu navadna postna jed in tudi vidre niso redek plen. Lepo je videti z divjino obložene lovce ponosno domukoračiti; eden

nese zajca, drugi ptice na zanjkah, tretji lesjaka, dva neseta zopet srnjaka i. t. d.; — ali pa, kedar z mrežo po dva centa žlahtnih rib v krátkem času iz Savinje potegnejo! Ako se v takem času potnik gostivnici približa, tedaj mu gostoljubne krčmarice, same vrle Slovence, ako česa želi, kaj rade take nenavadne jedi za majhen denar pripravijo in mu, kar jim je mogoče, priljudno postrežejo. Mozirskim gostivnicam pa poleg vsega tega vendar nekaj pomanjkuje, namreč napisov. Zakaj bi si veči krčmarji tablice z napisom ne omislili? To ptuji potniki v Mozirju pogrešajo, zlasti zato, ker imate dve največi krčmi enaka imena. Naj bi se torej reklo n. pr. „Pri Slovencu“ ali „Pri Slovenki“, „Pri lovcu“, „Pri zeleni lipi“, „Pri majolki“, „Pri čepu“, — „Zlata Praga“, „Bela Ljubljana“ ali „Jugoslavjanska gostivnica“ i. t. d.?

Iz Mozirja jo zaviješ na levo naravnost proti jugu, ter zapaziš za dober streljaj od ceste na desnem berdu dobro Berdce, 20 minut pred sebo pa na okroglem gričku unkraj Savinje franciškanski samostan Nazaret, pribežališče revnih in potrebnih; tu stanuje 6 gg. očetov, nekaj novincev in bratov. Redovniki tega samostana imajo tudi dušno pastirstvo nazareške kuracije v svoji skrbi; poleg tega pa še v sosednjih farah dostikrat gospodom duhovnom v spovednicah, na leci i. t. d. radovoljno pomagajo; torej si lahko mislimo, da imajo dovolj opraviti. Zala

crkev z dvema stolpoma je božji porodnici, rožnej devici Mariji posvečena, in gleda prijazno proti zapadu po rečiškem polju — po celej gornje-savinjskej dolini, po v nebo kipečih snežnikih nad virom Savinje v Zolcpahu.

Mesto da greš zdaj mimo „Ribiča“ po savinjski mostu podobni brvi, na kterej stoji zdaj velik križ z železnim svitlopozlačenim razpelom (sv. martro), v franciškanski samostan po 102eh kamnitih stopnicah, ali pa dalje v Kokarje in Šent-Martin v nježno dretsko dolinico, zavij jo rajši po poštni cesti naravnost proti zapadu, in na Prihovi se ti nasmehlja nenadama prijazna in mila sestra spodnje-savinjske doline, prekrasna gornje-savinjska dolina, ograjena z visokimi gorami na zapadni in sevrni strani pa s ponosno v nebo strmečimi planinami, katerih gole vrhove le divja koza najbolj pozna. Dolga je ta rodovitna, od Slovencev marljivo obdelovana dolina dve uri (od Prihove do Ljubna) a široka komej $\frac{3}{4}$ u. (od Pobrežja do Rečice).

Ozirajva se, dragi potnik, po tej dolini bolj na tanko.

V zapadnem znožju Nazareškega griča na skalnatem polotoku zagledaš veliko starodavno grajščino Vrbovec, pod ktero spada dosti zemljišč ljubljanskega vladika; akoravno so grad s stolpi na treh oglih in druga poslopja v dobrem stanu, vendar so čisto prazna in kakor obropana; mislim, da še stôla ne bi našel v velikih dvorinah in so-

je pa tak zaničevavec slovenskega jezika sam slovenskega rodu, sam Slovenec, zaničuje in psuje po tem takim sam sebe! Kedar takega blesti slišiš, moraš pač reči: Bog mu daj pamet! Se mu menda mōša!? — Žalibog, nemškutovalo se je na Bernci pa že vsa leta tudi v šoli. Nemške bukvice „Fibel“ so imeli čisto slovenski začetni učenci v rokah! Pa tamošnji učitelj J. J. je — Bog mu daj večni mir! — 17. aprila letos nagloma umerl, zapustivši vdovo z otroci, in zatorej zagernem marsikaj gledé šole. 1. maja je bil za začasnega učitelja na Bernco g. J. E. postavljen, kakor zvem, zaveden Slovenec, rojen iz Sevnice na spodnjem Štajarskem, kjer so večidel verli Slovenci. Nadjamo se, da bode novi bernski učitelj tiho in mirno, pa zvesto na zanemarnem narodnem in šolskem polju delal. Bernski farmani se še niso popolno — ker je skoro nemogoče — znebili narodnosti. Iskra še tli, čeravno pod kupcem pepela. Pravi upliv jo more razpihati, da vsplamení. — Pred nekaterimi dnevi sem obiskal pokopališče na Bernci, in našel sem tam prav obilo slovenskih grobnih nadpisov. Mislim sem si: Bernčani nočejo nič od slovenščine slišati; kaj pomenjajo tedaj slovenski napisi? Morda menijo, da je slovenščina le za pokopališče?! Lahko da! Pa jaz mislim: Kjer je groblje, tam bode enkrat tudi vstajenje, in tako se verno nadjam, da bode tudi slovenščina na Bernci enkrat vskersnila, da jej napoči zora velikonočnega dneva. Do sedaj pa je bilo na Bernci zastran slovenščine zelo žalostno. Ne eden slovenski časnik ne najde v celi fari nikjer gostoljubnega zavetja, in pri družbi sv. Mohora ni ne enega družnika. Fantje pojó le bolj nemške pesmi, celó od „tajčlonde“, „tajčega herca“, „tajče traje“ (zvestobe) itd. — pa ne vedó, da so le nezvestniki, da je njih „here“ pod sercem slovenske matere začel pluti, da so perve besede blažene ljubezni! Do matere spregovorili v slovenskem jeziku! Kdor si je izbrisal iz svojega spomina kraj, kjer je njegova zibel tekla, radostne oči svoje matere, ko jo je božal in ž njo otročje nedolžno govoril, — mater pobožno, ktera mu je male róčice sklepala in ga slovensko moliti učila, kdor take spomine ošabno tepta, tega ne vabimo v našo družbo, on nam ni veren prijatelj! —

* Iz Ljubljane. (Občinska kopel. — Nova pivarna.) Iz mnogih krajev smo letos sporočila brali, da dežja ni, da zaradi silne suše ne le ljudém, nego posebno živini glad žuga, ja, tudi „Slovenec“ je že

naznanil, da kranjske deželi se je bati hudih časov, ker je dežela v denarnej zadci obožala, in da naj bi se o pravem času skerbelo nadlogo po mogočnosti odverniti. — V našem mestu pa se je letos pokazala zopet druga že davno poznana nadloga; mi Ljubljančanje pogrešamo namreč za poletni čas zdatnega kopališča za občinstvo. Naš rajni župan Ambrož je to potrebo za Ljubljano spoznal in si prizadeval nasledke odverniti. On se je večkrat posvetoval z g. Zalarjem, da bi s pomočjo mestne gosposke napravil ob svojem travniku pri Glinicah za občinstvo javno kopel, ker dosedanja zraven kolesejskega mlina zdatna ni in zaradi neprilicne lege tudi ustrezati ne more. Lanjsko leto je bilo deževno in hladno, tedaj se je tudi kopel lahko pogrešala in pozabila; toda drugači je letos, nadloga v tej zadevi je posebno velika za ženski spol. Ker se dosedaj v tej zadevi nič storilo ni, nadjamo se, da se to vsaj za prihodnji čas v nemar pustilo ne bo. Naj bi naša mestna gosposka tega nikakor ne pozabila! —

Da se naše mesto vedno bolj in bolj razširja in veča, zapazi to vsak, kdor ima oči, posebno pa tisti, ki le včasih k nam pride. V tej zadevi se nam je zopet lepega napredka nadjeti. Premožni domoljubni bratje gosposdje Kozlerji so s svojim svakom, gospodom Obrezom, kupili od g. žl. Pagliaruzia grajščino pri Šiški, kjer mislijo napraviti veliko pivarijo. To se nam zdi v dveh zadevah posebno važno. Oni bojo namreč nas preskerbljevali zdatno s pivom, za ktero mi obilo denarja v Gradec pošiljamo in naši lepi denarci bojo v deželi ostali; v drugi zadevi pa se bo naše mesto zopet polepšalo in povečalo. Imenovani gosposdje namreč mislijo pivarijo zidati poleg ceste v Šiško in tako bo mesto s prijazno vasjo združeno.

Pri tej priliki ne moremo si kaj, da željo razodenemo, naj bi domoljubni gosposdje nikakor tega ne prezreli, da ima vsak deželan najpopred na svoje rojake gledati; naj bi se tedaj oni, kar je mogoče, pri zidanju domačih ljudi posluževali, zlasti zdaj, ko na vse strani zaslužka primanjkuje!

Iz slovenskega Štajerja. §. (Štajerski deželni poglavarja. V svojem 15. listu si ti „Slovenec“ pisal: „Ljudje — naj si bojo stali še tako visoko, da! naj si bojo ministri, deželni poglavarji ali škofovi — vsi ljudje pridejo in spet odidejo, — narodi pa in njih pravice ostanejo vekomaj.“ Marsikdo se je nad temi besedami merdal in

jih „Slovenec“ hudo zarajtal, — pa kmej je minulo nekaj mesecev in spolnile so se jasno in krasno. Šel je minister Šmerling, za njim pojde tudi naš Strasoldo in za obema še pojde marsikdo: Narod slovenski in njegove pravice pa ostanejo in dobojo še le zdaj pravo svojo veljavnost! Slovencem na Štajerskem se ni godilo po volji cesarjeve, ne po duhu in po besedi oklicanih postav, — Slovenci so stradovale narodne ravnopravnosti v deželskih in cerkvenih zadevah. Tega ne bom obširno dokazoval, le samo to ponavljam, da Slovenec še svojega lastnega imena ni smel lepo in pravilno pisati po slovenski. In ko bi rajni nepozabljivi naš škof in oče Anton Martin zdaj še živeli, serce bi se jim ohladilo, radi bi pozabili, kar so zavoljo slovenščine preterpeli in morebiti bi jih zdaj še zdrave in vesele med seboj imeli. Zakaj znano je, da jim je žalostna osoda vernih in vselej zvestih Slovencev globoko segala v serce in kakor vašemu šolskemu svetovavcu Š. Rudmaš-u prezgodaj černo jamo skopala. Zdaj so padli naši nasprotniki in nastopili so rjih mesto vsem avstrijskim narodom enako pravični in enako prijazni možje. Tudi naš deželni poglavar grof Strasoldo pojde, tako pripovedujejo časniki in mi radi in veseli verjamemo, da! še celo terdimo, da drugače biti ne more.

Dobimo torej novega deželnega poglavarja. Grof Belcredi je v svojej okrožnici izrekel in pred celim svetom svojo besedo zastavil, da mora urad in vsak posamen uradnik z ljudstvom v njegovem jeziku obravnavovati. Deželni poglavar je prvi uradnik cele dežele, je oče in varh vseh prebivavcev, ž njim more in hoče iz oči v oči vsak posamen Stajerc govoriti v svojem jeziku. Pričakujemo torej takega deželnega poglavarja, kateri je zmožen tudi slovenskega jezika. Naj novo ministerstvo ne pozabi, da njemu je zaupanja in ljubezni vseh narodov živo in neobhodno potreba. Kakor je „Slovenec“ že obljubil, smo mi Slovenci terdne volje, novo vlado na vso moč podpirati, naj pa tudi ona spolnuje naše pravične in neprenapete želje in prošnje: Dajte nam cesarskega namestnika, ki zna s Slovenci tudi slovenski govoriti. Pripoveduje se, da menda baron Meczery pride za deželnega poglavarja v Gradec. Ta gospod ni bil v Pragi kaj ljubljene, gospodoval je tudi s Šmerlingom, ki z nami ni lepo ravnal in ne vemo, ali zna slovenski ali ne. Grofa Belcredi-ja lepo prosimo, naj to reč dobro predvari: Skažena reč se težko popravi in zgub-

banah; tu so nekdanj strahoviti velikaši štajerski stanovali, poznej pa cesarski uradniki gospodovali.

Dalje naprej, na levem kakor desnem bregu Savinje, stojijo večidel lepozidana sela in vasi, mlini in žage, kar nam priča, da tukaj premožni stanovniki prebivajo. Tu pa tam se vidi veliki kupi hlođov ali platanic, desek, lat in lajt z neogašenim apnom, kar marljivi flosarji o pravem času na splave nabašejo in po Savinji veslaje Hrvatom, Srbom in Turkom prodajo. Ni čuda tedaj, da se je do letos večkrat kak rumenoleškeči cekin v štacuno prinesel; ali kako bode v prihodnje, ne vem, kajti tudi v spodnjih krajih denarja pomanjkuje; trgovci žalostno tožijo, da nima les zdaj tam doli nobene cene, in še za to, kar prodajo, dobivajo večidel le dolžne liste. Kaj bo? kaj bo?

Dalje po poštni cesti gredé zagledaš za četrt ure proti severu teržič Rečico; v ta terg pelje tako razruta cesta, da bo skorej nevarno, po njej se voziti; šolo sicer že kakih šest let rečiški farniki stavijo in narejajo, pa še enega kamna ni za novo šolo pripravljene; ubogi učitelj ima mokrotno, tedaj nezdravo stanovanje; šolska soba ima gnjila tla in tako polomljene stole, da je za to lesabogato faro grdo; malo čez sežen je visoka tan plesnjiva temnica, za 179 otrok v vsakdanjem poduku pa tudi veliko veliko pretesna. Kako bode potem g. učitelj veselje imel do poduka, in kako otroci za uk v

taki zaporu podobni šoli? — Upanje sicer imam, da se bode v kratkem na bolje obrnilo, zakaj, vrla gospoda župnik in novi župan simnogo prizadevata; veliko kmetijstvo prvega, g. Jug-a, je izverstno vredjeno, polja in travniki njegovi so skorej rajju podobni; hlevi polni najčverstejše domače živine v izgled in posnemo vsem sosednjim kmetom in gospodarjem. Ta dva gospoda rodoljuba in še nekaj blagih stanovnikov te premožne fare že komej pričakujejo tiste ure, ko se bode reklo: „Rečiški farani! zdaj se pa mora šola, in kolikor mogoče sedanjemu času primerna, napraviti, namreč z dvema sobama za poduk, in sè stanovališčema za učitelja“.

„Kje pa je slovita cerkev sv. Franciška Ksaverja“, me bodeš, ljubi potnik, radovedno vprašal?

Cesta, po ktorej potujeva, zavije se mimo Sent-Janža unkraj Okonine čez savinjski most proti jugu-zapadu, in tu imaš pred sebo vasnico Radmirje z malo podružnico; še nekaj minut naprej, in zdaj vidiš na Straškem griču zaželeno farno cerkev velikega katoliškega apostola v Indiji, okoli ktere se na dolgo in široko zelena trata z marjeticami in zlatičami razprostira. Ta velekrasna cerkev je bila postavljena leta 1725, leta 1728 pa so jo slovesno posvetili ljubljanski vladika Sigmund Feliks grof Schrottenbach. Od tiste dobe je ta čudopolna božja pot vedno bolj slovela; iz raznih dežel so prišli romarji iz nižih in viših stanov sv. Ksaverju se

priporočat. Dobila je ta cerkev od kneza Šaksonskega, od kraljevih dvorov na Poljskem, Napolitanskem in Francoskem, in od same svitle cesarice Marije Terezije, in drugih — dalje od visokoplemenitih dobrotnikov in dobrotnic na Češkem, Moravskem in Ogerskem in od mnogo drugih dubovnih in posvetnih gospodov in gospi srebrne in zlate, umno izdelane kelhe, monštrance, prekrasna teškozlata mašna oblačila (paramente) in veliko drugih dragocenih zlatih in srebrnih reči v dar, katerih še danes lahko mnogo v tej cerkvi vidiš, a mnogo jih je pa okoli leta 1783 tedanja cesarska vlada — v vojskine potrebe pobrati in odpeljati ukazala.

Vredno je nekdanjo veleslavno, dobro uro od sv. Ksaverja oddaljeno stolno cerkev in velikansko palačo ljubljanskih vladikov v Gornjemgradu pogledati, pa ker sva se, dragi tovarš, le v gornjesavinjsko dolino napotila, torej odriniva jo od tod malo nazaj do Radmirja, zdaj pa zopet proti zapadu v trg Ljubno v znožju golobučnih planin na levem bregu Savinje. Tukaj je imenovana reka že tako globoka, da zamorejo flosarji s splavi po njej humpljati ali veslati. V tem starem slovenskem trgu si dragi in trudni potnik malo odahniva, okrepcajva se za težavnejša pota s postrvami in s čašo bizelskega vina in ako te v resnici mika vir bistre Savinje videti, hočeva v kratkem po ozki stezi v Luče in Zolcpeh odrinuti.

ljeno zaujanje težko pridobi! — Zdaj pa še nekaj Slovincem! Bere se po novinah, da so skorej za vse ogerske županije izvoljeni novi nadžupani in to sami stari konservativni madjari. Na Slavjane in Romane ni gledal nihče, — oni ne dobojo ne enega svojih narodnjakov. In veste, kaj se jim očita? „Zakaj se niste oglasili in potegnili za svoje ljudi in svoje pravice?“ Slovenci, učimo se modrosti iz tuje škode! —

Ptuje dežele.

Pruska.

Pruska vojska in Slavjani. Kaj bode s Prusko in Avstrijo, ni še določeno, napeta je pa struna že dosti. Bog obvari, da počí. Mi Slavjani smo za to, naj se Avstrija vojske brani in ogiblje, kolikor koli le more, — zraven naj se pa proti Pruskej moško in krepko obnaša, da jo prisili, naj jej poverne njeno pravico v Šlesvik-Holštajnu in denarje, ki jih je za vojsko potrosila. Najbolje bi bilo, da Pruska Avstriji v zameno lužiške ali sloške krajine nazaj da, ktere jej je nekđaj po krivici odvzela. Tako bi korona češka, pod ktero so imenovane dežele spadale, se sopot dopolnila in si staro slavo pridobila. Tako bi pa tudi Slavjani, ki so najpervi varh in branitelj Avstrije, dobili si novih bratov in z njimi nove moči v varnost, moč in slavo cele avstrijske države. Tako mislijo Slavjani, naj se zravna prusko-avstrijski klopčič. Se ve da bojo temu nasprotovali Nemci in Madjari ter vpili: Avstrija se ne sme poslovaniti! Pa naša razsvitljena vlada naj se ne da motiti in slepariti, saj je znano, da niti Nemcem niti Madjarom toliko ni ležeče na moči in slavi Avstrije. Saj so pervaki nemško-centralistične stranke v državnem zboru pred celim svetom trobili, da Avstrija nima nobene pravice do Šlesvik-Holštajna, temuđ da je vojvoda Augustenburškega in da jse ima pridružiti kot nova dežela nemškej zvezi. Vsi prestoli teh nemških dežel pa bojo nek lep večer prekucnjeni in na njihovih razvalinah se postavi o svojem času velikonemška republika z nemškim parlamentom v Frankobrodu, v katerem bojo tudi sedeli poslanci naših nemško-slavjanskih dežel. Ni nobena skrivnost, da tako misli mnogobrojna stranka med Nemci. Pa tudi Madjari ne mislijo veliko drugači; tudi oni bi ne prelili nobene solze, ako bi se Avstrija raztergala na dva kosa. Priča temu so nekteri madjarski časniki n. pr. Pešti Napló, ki Schmerlingovega znanega govora o frankobrodskem parlamentu ne morejo prehvaliti. Zatorej Madjari smeje gledajo na vojsko, ktera nam s Prusko grozi; kajti mislijo v motnem ribiti: En kos popadejo Nemci, drugi kos pa mi Madjari in si naredimo na grobih Slavjanov in Romanov veliko Madjarijo. Kakor vselej, tako se tudi zdaj v tem nevarnem trenutku spet kaže, kdo da je pravi in zvest prijatelj Avstrije, — tudi zdaj kličejo Slavjani: Avstrija mora obstati ena, nerazdeljiva in močna, vse za Avstrijo!

Ruska.

Petrograd. (Prisega novega careviča.) I. tega meseca se je slavno obhajala prisega novega careviča. Carevič Aleksander bil je 10. marca t. l. 21 let star. Od vseh strani se hvali njegovo dobro zlahtno serce, njegove sposobnosti in želje po vedah in znanostih, kterih mu je potreba, kedar bode caroval nad Rusi. L. 1859 je prisegal rajni veliki knez Mikulaš v ravno tej kapeli in v ravno tej palači, kakor danes veliki knez Aleksander. Okoli ene popoldne se je začela ta slovesnost. Bilo je vse prekrasno in preslavno. Obljubil je veren in zvest biti caru in očetu, veri in domovini. Po dokončanej slavnosti je carevič daroval 10.000 rubljev za pokrajine, ktere so bile od slabe letine in požarov obiskovane, 6000 rubljev pa je daroval, naj stavijo in olepšajo cerkve v zapadnih krajih. V dopisu na ministra notranjih zadev pravi prihodnji car, da si bode

prizadeval zaslužiti ljubezen Ruske kakor Rus, ki je z vso dušo udan svojej domovini.

Romanska.

Na političnem obnebu zedinjene romanske kucžije gromi, da, nekteere novine so oni dan celo pripovedovale, da je navstala že huda ura, — da se je na dveh krajih punt vnel. To se sicer do zdajše ni poterdilo, ali vendar dežela ni mirna in nezadovoljnost raste od dne do dne. Za Avstrijo je to stanje iz več ozirov kaj pomenljivo, bodisi ker ste si sosedje, bodisi pa tudi, ker biva na Ogorskem in Sedmograškem veliko veliko Romancev. Vendar pa za Avstrijo ne bode, naj pride kar hoče, nevarnost tako velika, če se prave narodne politike derži in Romancem da, kar jim gre. Potem bi še lahko tudi dobiček imela. Kneza Cousa pa ni doma. Menda je že kaj čutil in se tako na ptuje odtegnil, ali pa da bi tudi Napoleona za kak svet oprašat šel. Iz Carigrada trobijo po svetu, da misli turška vlada v Moldavi in Valahiji v vsakej enega kajmakana ali namestnika postaviti, dokler da se izvoli drug knez ali iz tujih krajev ali pa iz domačih boljarskih rodbin. Morebiti pa se začno sedaj z „izhodnim vprašanjem“ bolj resno pečati. — Naj bi vendar serbska vlada teh znamenj ne perzerla in časa obiskovanja ne zamudila!

Razne novice.

* Podmorski daljnopisnik med Evropo in Ameriko.) V sredi meseca julija so pričeli v morje spuščati tisto verv (Kabel), ki bode nosila telegrame iz Evrope v Ameriko in nazaj. Po najnovjšem sporočilu so je že spustili 1200 angleških milj (4 na 1 našo) in so vedno poskušali, ali še velja, — kar na enkrat zastane vsako občenje. Dozdaj se še ni zvedelo, kaj mislijo potem pečati.

* Že spet namerjajo na Angleškem velikansko stavbo napraviti, t. j. največi železnocestni most, ki bo 2½ milje dolg in tako visoko nad vodo, da bodo zamogle ladije z jadniki, 122 čevljev visokimi, spodaj ploviti. Stroški bodo neki znašali 980.000 funt. šterl

* V „Laibacherici“ beremo, da je med 1029 novinci, ki so bili letošnjo spomlad na Kranjskem k vojakom poterjeni, le 30 taci, ki pisati znajo. — Kaj hoče s tem „Laibacherica“ dokazati? Menda saj ne, da na Kranjskem ni šol in da nikomur ni nič za učenje mar, — ko je vendar vsemu svetu znano, da je malokje toliko šol, kot jih je na Kranjskem. Nemškega ali — kitajskega se ve da nikdo pisati ne zna, kdor se tega ni učil. Ali „Laib.“ je beržkone za nekaj drugega mar. Kaj je pa to, bliska se nam že iz teh par verstic, ki nam jih je podala. —

* V Veroni je umerl 2. t. m. tudi na Slovenskem dobro znan visokočastiti g. Mikl. Mazza, ki je veliko veliko storil za kerščansko izrejo in omiko in je bil prav oče ubogim in sirotam. Blagoslovi ga Bog in dela njegova!

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Rakeš Ludovit je postal beneficiat na križni gori pri Celovcu; č. g. Čibašek Jan gre za provizorja v Medgorje, in Vidovic Jož. za zač. kanonika v Gosposveto. Č. gg. kaplani so prestavljeni: Lipič Franz na Goro (Berg), — Brežan Andr. v Sent Kancijan, — Blasi Jan. v Šent Štefan pri Zili, — Bornšek Maks v Hodišče, — Unterkreuter Leop. v Sovodje, — Wautižar Luka na Peravo, — Podlipnik Jan. v Podklošter, — Žerjav Matevž k fari na jezeru, — Zablattnik Jan. v Šent-Janž na mostiču, in Wilhelmer Adam za oskerb. kaplana v Steuerberg. Novoposvečeni gg. mašniki grejo za kaplane: Kapun Val. v Doberloves, — Rainer Jož.

v Greifenburg, — Rebernik Jak. v Tinje, — Schuster Jan v št. Urban, — Sengthaller Jan. v stari Dvor in Trobez Ant. v Labud. — Št. Peter pri Grabštajnu oskerbljujejo duhovniki v Grabšt. — Umerl je č. g. fajm. Valenta Janez.

Lavantinska škofija: Po višem dovoljenju menjata župi: g. Janez Kalin gre v Mozirje, g. Ignaci Orožen pa k sv. Križu pri Slatini.

Teržaška škofija: G. Jakob Stariha je dobil dekanijsko taro v Pitnju (Pedena); g. Franc Zadnikar, kaplan, gre za dve leti v pokoj.

Loterija.

Terst: 55 16 59 38 71.

Dunajska borsa 14. avgusta 1865.

Bankine akcije	783
Kreditne	174.80
London	100.20
Novi zlati	5.18
Srebro	107.50

Oglasnik. Gustav Skola,

priporoča

svojo špecerijsko in delikatesno štacuno

„pri mornarji“

(zum Matrosen)

v dvornih ulicah v Celovcu, v kateri se dobiva vedno po najnižji ceni: **sladkor, kava, rajž, olje mandeljni, Malaga - grozdje, laški lešniki**, posebno sladke **turške češplje** in drugo omajeno (olupljeno) in posušeno žlahtno sadje — potem najboljši **veroneške** in **ogerske salame**, več baž **sira**, kakor **Gorgoncola, Romatour, Parmesan, švajcarski**, i t. d., **sardine de Nantes v olju** in **ruske sardine**; **žlahtne gobe**, kakor: **Champignons, Truffles** i t. d., **turški sorbet**, posebno dober na mesto ledenine ali sladoleda; — **Rehatlukum** (sultanski kruh), najboljši **Kineški**, in **rusovski karavanski čaj**, — **rum, Arak, Cognac** — mnogotere baže **vina v butelijah**, posebno prav stari **Malaga** in **Madejra** (vino) za bolnike in okrevavce ali rekonvalescente; **štajerski in francoski Champagner**.

Potem priporoča:

ZALOGO MOKE,

iz čiste banaške pšenice, iz slavno znanega parnega in umetnega mlina v Zagrebu,

MINERALNE (rudninske) in KISLE VODE vsake baže.

Kdor z dežele pri meni kaj naroči, temu postrežem hitro in prav dobro vsaki čas.